

Motion till riksdagen 2016/17:3735

av **Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD)**

med anledning av prop. 2016/17:171 En ny kommunallag

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även verksamhet i egen regi ska omfattas av det program med mål och riktlinjer som avses i 5 kap. 3 § kommunallagen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Allianspartierna stöder i stort förslaget till ny kommunallag. Det är i huvudsak en språklig och stilistisk förändring av nuvarande kommunallag, syftande till att göra den nya lagen mer överskådlig och strukturerad.

Vi noterar däremot att regeringen i sin proposition valt att lyfta bort kommunallagsutredningens förslag om att i den föreslagna lagens 5 kap. 3 § likställa verksamhet i egen regi med verksamhet som utförs av privata aktörer.

Efter utredningens delbetänkande (SOU 2013:53) infördes 2013 i kommunallagen en skyldighet för fullmäktige att anta ett särskilt program med mål och riktlinjer för verksamhet som bedrivs av privata utförare. Programmet, som ska antas årligen, ska även ange hur uppföljning ska ske. I utredningens slutbetänkande (SOU 2015:24) framförs att det finns skäl att låta programmet omfatta även verksamhet som bedrivs i egen regi, under förutsättning att verksamheten är av sådan art att den skulle kunna överlåtas till privata utförare och den inte avser myndighetsutövning som måste utföras i egen regi. Regeringen har i sin proposition valt att låta denna föreslagna reglering utgå, och anser att även fortsättningsvis endast privat verksamhet ska omfattas av lagregleringen i 5 kap. 3 §.

Vi vill därför framhålla att det finns ett stort principiellt och praktiskt värde i att verksamheter hanteras på ett likvärdigt sätt oavsett om de bedrivs i egen regi eller i privat regi, och vi anser därför att utredningens förslag i denna del bör genomföras.

Våren 2015 föreslog allianspartierna i finansutskottet ett utskottsinitiativ, som innebar att riksdagen skulle tillkänna för regeringen att regeringen bör låta utreda ett utvecklat och delvis nytt regelverk för säkerställande av valfrihet, mångfald och kvalitet vid utförande av välfärdstjänster. Initiativet, som bifölls av en majoritet i finansutskottet och sedermera i riksdagen, togs mot bakgrund av regeringens uppdrag till den s.k. Vinstutredningen, sedermera även kallad Reepaluutredningen. En nyckelmening i utskottsinitiativet var följande: ”Utgångspunkten ska vara att krav ska ställas likvärdigt på privata och offentliga aktörer.”

I bilagan till förslaget till utskottsinitiativ förs ett omfattande resonemang som utvecklar denna utgångspunkt. Bland annat anförs: ”Kravställande, uppföljning och ansvarsutkrävande ska så långt möjligt ställas likvärdigt för alla utförare, både privata och offentliga.” Vidare anförs: ”I syfte att skapa ett mer likvärdigt system generellt för välfärdssektorerna ska utredaren ta fram förslag på hur en generell tillståndsplikt kan införas för att få bedriva verksamhet enligt skollagen, verksamhet enligt socialtjänstlagen, verksamhet enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) samt verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen, i de fall tillståndsplikt inte redan finns samt hur befintlig tillståndsplikt i förekommande fall kan anpassas så att kraven blir likvärdiga i olika sektorer. Tillståndsprövningen bör göras av en ansvarig myndighet inom respektive område. Utgångspunkten ska vara att krav ska ställas likvärdigt på privata och offentliga aktörer. Det är exempelvis inte rimligt att en person som blivit diskvalificerad att leda ett privat äldreboende ändå kan leda ett offentligt, därför bör kraven vara likvärdiga. Som en del av tillståndsprövningen ska utredaren, genom en vidareutveckling av Ägarprövningsutredningens förslag, ta fram förslag på hur ledningsprövning för offentlig verksamhet och ägar- och ledningsprövning för privata verksamheter kan införas.”

I bilagan anförs också: ”Utredaren ska lämna förslag på hur exempelvis varningar, viten, tvångsförvaltning och andra sanktioner kan användas för att motverka kvalitetsbrister i både offentligt och privat drivna verksamheter. [...] Utredaren ska även undersöka om det finns andra lämpliga sanktionsinstrument som kan tillämpas. Offentliga och privata utförare ska så långt möjligt jämföras och likabehandlas i detta avseende.”

Eftersom utskottsinitiativet bifölls finns alltså stöd i riksdagen för att så långt möjligt likställa de krav som ställs på privata och offentliga utförare av välfärdstjänster. Denna inriktning bör även återspeglas i kommunallagen.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag, som alltså får ett brett stöd. Ett antal kommuner och landsting invänder att förslaget innebär ytterligare administration på ett område som redan är reglerat, eftersom kommuner och landsting redan har ett uppföljningsansvar för all verksamhet. För verksamhet i egen regi gäller – i motsats till vad som gäller privat verksamhet – att kommunen eller landstinget alltid på egen hand kan vidta uppföljningsåtgärder och också direkt agera genom att t.ex. byta ut ledningen för en viss verksamhet som brister i kvalitet. Allmänheten är även via offentlighetsprincipen garanterad insyn i sådan verksamhet.

Dessa invändningar är dock inte av sådan tyngd att de uppväger det stora värde som ligger i att i kommunallagen på ett tydligt sätt likställa verksamhet i egen regi med privat verksamhet, när det gäller kraven på antagande av program med mål och riktlinjer. De principiella argumenten framgår tydligt ovan. Vad gäller de praktiska argumenten vill vi särskilt peka på att det för den kommunala organisationen på många

håll bör bli en viktig och tankeväckande process att parallellt bereda program med mål och riktlinjer för de båda slagen av verksamhet, eftersom det därigenom tydliggörs på ett konkret sätt att verksamheter i olika driftsformer ska likställas och göras till föremål för lika sträng uppföljning och kontroll.

Det bör också framhållas att den administrativa bördan för kommuner och landsting att utarbeta och anta ett särskilt program med mål och riktlinjer för verksamhet i egen regi inte torde bli särskilt betungande. Programmet ska visserligen antas årligen, men när väl den första versionen antagits bör arbetet med en årlig översyn och uppdatering inte kräva så stora arbetsinsatser.

Ett antal kommuner och även SKL anför i sina remissvar att programskyldigheten bör avgränsas till de verksamheter som är viktiga ur politisk synpunkt, men de framför inte vilken exakt avgränsning som de vill ha. Vi anser att det hade varit önskvärt om utredningen hade gjort en närmare analys av programskyldighetens omfattning. Den av utredningen föreslagna avgränsningen till verksamhet som skulle kunna överlåtas till privata utförare diskuteras inte närmare i betänkandet, men det är dels inte helt självklart att en sådan avgränsning låter sig göras på ett entydigt sätt, dels inte självklart att det är lämpligt att varje verksamhet som i teorin skulle kunna upphandlas eller i annan form utföras av privata aktörer omfattas av programskyldigheten, t.ex. om det är fråga om verksamheter av mycket liten omfattning. Den sistnämnda synpunkten ligger i linje med SKL:s kommentar. Utskottsinitiativet som nämns ovan rör välfärdsverksamheter, enligt en där beskriven definition, men någon sådan avgränsning görs inte av utredningen. Inte heller i propositionen diskuteras frågan om programskyldighetens omfattning, eftersom regeringen valt att inte gå vidare med utredningens förslag. Detta talar sammantaget för att den närmare avgränsningen av programskyldigheten kan behöva analyseras ytterligare, innan den införs för verksamhet som bedrivs i egen regi. Vi lägger därför inte i denna motion fram förslag till konkret lagstiftning i enlighet med utredningens förslag, utan väljer att föreslå att riksdagen ska tillkännage för regeringen det som anförs i motionen om att även verksamhet i egen regi ska omfattas av det program med mål och riktlinjer som avses i kommunallagens 5 kap 3 §. Sedan får det ankomma på regeringen att analysera behovet av att i lagtext eller förarbeten närmare avgränsa vilka verksamheter som bör omfattas av programskyldigheten och återkomma till riksdagen med erforderliga lagförslag.

Andreas Norlén (M)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Tina Acketoft (L)

Tuve Skånberg (KD)